

Nr 304.

Av herrar **Persson** i Stockholm och **Hagberg** i Luleå, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m.

När 1934 års riksdag fattade sitt beslut om arbetslöshetsförsäkringen, beräknades att kassorna så gott som omedelbart skulle komma att omsluta 700 000 medlemmar. I år — 7 år efter bestämmelsernas utfärdande — omfattar dessa kassor dock endast 275 000 medlemmar. Detta trots att ledningen för riksdagens majoritetsparti faktiskt gjort anslutning till de erkända arbetslöshetskassorna till en prestigefråga för partiet och trots att såväl staten som fackförbundens ledningar utvecklat en den mest omfattande propaganda för försäkringen.

Anledningen till fiaskot är att söka i bl. a. följande förhållanden:

1) *Kostnaderna för försäkringen* får till sin allra största del betalas av de försäkrade själva, dels genom avgifterna till kassorna och dels i deras egenkap av skattebetalare. Däremot slipper de för arbetslösheten mest ansvariga, arbetsgivarna, undan alla direkta utgifter till kassorna.

Under åren 1934—1940 har försäkringskassornas medlemmar bidragit med 14,3 miljoner kronor, under det att statens kostnader stannat vid 7,1 miljon, av vilket sistnämnda belopp 2,2 miljoner kronor utgått i förvaltningsbidrag. I daghjälp har under samma tid utbetalats sammanlagt 12 866 000 kronor, alltså 1,5 miljoner kronor mindre än vad medlemmarna själva inbetalat i försäkringsavgifter.

2) *Daghjälpsbeloppen* är inte tillräckliga för att hålla nöden på avstånd från de arbetslösas hem under den tid då understöd erhålles, och den tidrymd, under vilken understöd kan erhållas, är så kort, att försäkringen inte skapar någon som helst trygghet åt den försäkrade.

I genomsnitt har daghjelpsbeloppen till försäkrade hittills utgått med 2,86 kronor. Detta utgör en »förmån», som de försäkrade dyrt fått betala, dels genom direkta kontantutlägg i form av försäkringsavgifter, dels därigenom att den försäkrade just därigenom, att han »försäkrat» sig mot arbetslöshet, avstängt sig själv från den arbetslöshetshjälp, som kan komma icke försäkrade arbetslösa till del. En arbetslös med hustru och tre barn, som icke är försäkrad, kan enligt nu gällande grunder för kontant understödsverksamhet erhålla 9,20 kronor per dag i högsta dyrort och 4,80 kronor per dag i lägsta dyrort i understöd. Men den arbetare med enahanda familjeförhållanden som nämnts, som av den samvetslösa agitationen låtit sig lockas

till försäkringskassorna, den har med sina till och med år 1940 inbetalade 14,3 miljoner kronor faktiskt köpt sig till ett läge, som är mycket sämre än det de befinna sig i, som varit nog förståndiga att avvisa försäkringsagenterna och inte fallit offer för deras lockelser.

3) Till detta kommer så en rad *orimliga och förödmjukande kontrollbestämmelser och inskränkningar i de försäkrades rättigheter*. Bland dessa kan nämnas följande.

En nyförsäkrad måste undgå arbetslöshet och betala veckoavgifter ett helt år, om han vid inträffad arbetslöshet skall kunna erhålla någon hjälp från kassorna. En försäkrad, som varit arbetslös och erhållit del av försäkringens förmåner, får vid på nytt inträffad arbetslöshetsperiod intet understöd från kassan såvitt han inte inbetalt minst 26 veckoavgifter under de närmast före arbetslösheten förflutna 12 månaderna. För säsongarbetare kan tillsyningsmyndigheten bestämma antalet veckoavgifter till lägst 20. Nu föreslås en sänkning av ifrågavarande antal veckoavgifter från 26 till 20 resp. från 20 till 16.

Tillsyningsmyndigheten kan ålägga den försäkrade att *dagligen* söka arbete hos offentlig arbetsförmedling. Den försäkrade är skyldig att antaga »erbjudet lämpligt arbete». Denna bestämmelse har utnyttjats så, att till och med landsorganisationen säger sig ha erfarenheter av att arbetslösa kontorister och handelsanställda hänvisas till vedhuggning i skogen mot för skogsarbetare fastställda ackordspriser. Dessa bestämmelser har även lett till att musikernas erkända arbetslöshetskassa begärt sådan ändring, att musikerna inte skall kunna hänvisas till arbete, som förstör deras kompetens och färdigheter för sitt yrke. Erbjudet arbete skall antagas, oavsett dess varaktighet. Det betyder, också enligt landsorganisationens uttalande om sina erfarenheter, att en försäkrad kan anvisas till arbete som omfattar endast några timmar per dag.

Trots de små dagunderstöden får understöd icke utgå ens under helgdagar.

I alla dessa bestämmelser, som ger anledning till berättigat missnöje bland de försäkrade, föreslås inga ändringar.

Som en följd av allt detta har nu kassorna kommit i det läget, att de hotas till sin existens. Till och med kassornas ivrigaste förespråkare förstår, att nu talar de egna erfarenheterna ett så kraftigt språk till de försäkrade arbetarna, att all skönmålning är förgäves. Man måste få nya agitationsmoment för att kunna bibehålla arbetslöshetsförsäkringen och det ämbetsverk, som existerar på densamma. Man måste skapa sig nya argument för att arbetarna frivilligt skall inbetala sina miljoner för att nedbringa samhällets kostnader under arbetslöshetsperioder. Det måste »reformas». De reformer regeringen föreslår innebär förutom förslaget om sänkningen av veckoavgifterna i det tidsbestämda avgiftsvillkoret med 6 resp. 4 veckor i huvudsak följande:

1) Barntillägg skall utgå till de försäkrade med 60 öre per dag för varje

barn under 16 år. *Merkostnaderna för denna förmån skall dock till 25 procent betalas av de försäkrade själva.*

2) Försäkrad skall kunna erhålla kompletterande understöd från arbetslöshetskommitté. *Detta skall ske först efter behovsprövning.* Den, som är försäkrad för ett dagunderstöd av 2 kronor per dag, skall vid sådan behovsprövning inte kunna tillerkännas högre daghjälsbelopp från arbetslöshetskassa och arbetslöshetskommitté tillsammans än en oförsäkrad. Det är liktydigt med att omkring hälften av de nu försäkrade kommer att i fråga om förmåner jämföras med de oförsäkrade. Deras hittills inbetalda avgifter är för dem bortkastade pengar. De, som däremot är försäkrade för en daghjälp av tre kronor eller däröver, får 1 krona om dagen borträknad vid behovsprövningen. I teorin skulle detta betyda, att de i högre klasser försäkrade skulle tillåtas hålla sig på en levnadsstandard, som med 1 krona per dag skulle få överstiga övriga arbetslösa. Men de, som känner till mentaliteten i de behovsprövande organen, vet att teori och praktik inte kommer att följas åt i detta fall.

3) Grunderna för det statliga bidraget till kassorna skall ändras, så att samma procentuella bidrag skall lämnas för 4 kronors daghjälp, som nu gäller för 2 kronor. Tidigare har ett procentuellt räknat högre statligt bidrag utgått till 2-kronorsdaghjälpen än till 4-kronors. Med denna »reform» tror man sig kunna ernå att försäkringstagarna skall övergå till högre daghjälsklasserna. Men ändringen betyder samtidigt, att *trots det ökade statliga bidraget kräver en uppflyttning till högre daghjälsklass högre avgifter från de försäkrade själva.*

Samtidigt som departementschefen uttalar önskemål om att de försäkrade skall höja sina försäkringar till högre klass, föreslår han nya bestämmelser av innebörd, att arbetare med stor arbetslöshetsrisk skall kunna förhindras att komma upp i högre klasser. Till de högre klasserna vill man däremot ha arbetare, utsatta för liten arbetslöshetsrisk.

Mer cyniskt kan man väl knappast uttrycka statsmaktens inställning till arbetslöshetsförsäkringens problem, än det som kommer till uttryck i just sistnämnda ändringsförslag. Frågan ställes inte om hur man på det mest effektiva sättet skall kunna understödja de arbetare, som är utsatta för största arbetslöshetsriskerna. Man ställer i stället frågan om hur man på det mest effektiva sättet skall kunna hindra de mest behövande att få del av det bästa, som arbetslöshetsförsäkringen har att bjuda. Denna inställning återkommer för övrigt genomgående i hela den föreliggande propositionen. Så anför exempelvis socialstyrelsen i sitt yttrande:

»Av de anförda siffrorna torde framgå, att de föreslagna nya grunderna synas komma att medföra en kostnadsökning för staten, som visserligen icke är oväsentlig men som ändå måste betraktas såsom liggande inom det rimligas gräns. Det kan i nuvarande statsfinansiella läge synas ligga nära till

hands att ställa frågan, huruvida statsverket har råd att underlåta denna utgiftsökning. Genom att det förhöjda statsbidraget tryggar fortbeståndet av nu verksamma erkända arbetslöshetskassor och möjligen utökar deras krets, tillföras de av det allmänna kontrollerade hjälpåtgärderna vid arbetslöshet de betydande inkomstmedel, som utgöras av de försäkrades avgifter.»

Och socialstyrelsen fortsätter:

»Det finns ingen som helst tvekan om att för den händelse kassorna nedlade sin verksamhet och denna daghjälpbetalning sålunda inte kommer till stånd, det skulle föreligga ett hjälpbehov till sin omfattning liggande väsentligt närmare de 22 miljonerna än statens bidrag till dessa, 13,5 miljoner, ett hjälpbehov som staten och kommunerna på andra vägar finge täcka.»

Alltså, staten har inte råd att låta bli att »hjälpa» de arbetslösa på sätt som sker genom arbetslöshetsförsäkringen. Ty en sådan uraktlåtenhet skulle medföra, att arbetslöshetens oförskyllda offer inte skulle kunna förmås att bidra till att lätta på statens och de rikas utgifter vid inträffad arbetslöshet. På detta resonemang bygger de statliga myndigheterna sina förslag till »reformer», och regeringen — den accepterar.

De föreslagna reformernas syfte är alltså att söka förmå de försäkrade att även i fortsättningen bibehålla sina kassor och att om möjligt utöka dessa. Att så sker är utan tvivel ett ekonomiskt intresse för staten, om man vid fastställandet av vad som är statens intressen inte menar att dit även hör att verkligen hjälpa de arbetslösa. Men arbetarna lära av sina erfarenheter, och spekulationerna om vad det skall vara möjligt att förmå dem till med hjälp av sådana »reformer» som de föreslagna kommer därför säkerligen på skam.

Kommunisterna är anhängare av en verklig arbetslöshetsförsäkring. Det vill säga av en försäkring, vid vars antagande man utgår ifrån att varje medborgare bör ha laglig rätt till försörjning. Kan arbete inte beredas på grund av det bestående produktionssystemets verkningar, så bör arbetarna ändå vara skyddade genom en obligatorisk försäkring, för vilken kostnaderna bestridas av arbetsgivarna och samhället.

De arbetare, som lockats till anslutning till nuvarande arbetslöshetsförsäkring, bör dock hållas skadelösa. Det bör ske på sådana grunder, att de försäkrade inte själva åsamkas högre kostnader för försäkringen. Principen bör vara, att de försäkrade som kompensation för sina utgifter till försäkringen utan behovsprövning tillförsäkras ett något högre understöd än vad de icke försäkrade kan erhålla efter behovsprövning. Detta bör utgå som dyrtidstillägg och helt av statliga medel.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer undertecknade,

att riksdagen, med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslår i proposition nr 214, i fråga om kompletterande understöd från arbetslöshetskommitté, ändrade grunder för daghjälp-

bidragen, barntillägg och reglering av rätten att välja daghjälpklass, för sin del måtte antaga följande

Förordning

angående dyrtidstillägg till understödsberättigade medlemmar av erkända arbetslöshetskassor.

§ 1.

Härmed förordnas att dyrtidstillägg med statliga medel tills vidare skall utgå till understödsberättigade medlemmar av erkända arbetslöshetskassor.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår per dag, utan behovsprövning, med belopp som med 1 krona överstiger skillnaden mellan å ena sidan den enligt nu gällande försäkring för vederbörande försäkringstagare utgående daghjälp, å andra sidan det maximibelopp i fråga om dagunderstöd och hyreshjälp, som den försäkrade i egenskap av arbetslös skulle kunna erhålla efter behovsprövning enligt nu gällande grunder för arbetsmarknadskommissionens understödsverksamhet.

§ 3.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941.

Dessutom föreslås,

att riksdagen till dyrtidstillägg till understödsberättigade medlemmar av erkända arbetslöshetskassor måtte anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

Stockholm i maj 1941.

Set Persson.

H. Hagberg.